

Klomsko brezno

Uvod

Člani Društva za raziskovanje podzemlja Škofja Loka smo od ustanovitve društva leta 1993 v sedmih letih raziskali več kot 50 novih jam in brezen, in to predvsem v okolici Železnikov, Žirov in Škofje Loke. Med novoraziskanimi jamami in brezni izstopa kar 384 m globoko Klomsko brezno na Ratitovcu, ki je tako daleč najgloblje brezno tega območja. Zahtevne raziskave in meritve v njem so opravili: Walter, Marko in Meta Zakrajšek; Peter Jeram, Iris Todorovič, Simon Primožič, Gašper Bogataj in Klemen Vidic.

Jame in brezna na Ratitovcu

V apnencu Ratitovca se je izoblikovalo nekaj večjih jam in brezen. Marsikateremu obiskovalcu gore je znano skoraj 150 m globoko brezno Grintloh, ki se odpira na zunanjem robu druge vrtače v smeri proti Pečani, le nekaj minut hoda od Krekove kočice na Ratitovcu. Severno od kočice, v smeri proti Pečani se nahaja drugo brezno, v katerem so še v 19. stoletju kopali železovo rudo (bobovec) za potrebe železarjev v Železnikih. Drugi speleološki objekti so znani zlasti lovcem, gozdnim delavcem in pastirjem. V preteklosti so zlasti jame in brezna na Pečani v poletnih mesecih služile pastirjem kot vir ledu, snega in vode. V posameznih breznih in jamah na Ratitovcu in bližnji Jelovici pa so, kot je že omenjeno, v preteklosti tudi rudarili.

Do naših raziskav so bila z vrha Ratitovca in njegove bližnje okolice v Katastru jam Slovenije, po podatkih, ki so mi bili na razpolago, registrirana naslednja brezna in naslednje jame:

	Dolžina	Globina
– brezno Grintloh (Altemaver)	30 m	148 m
– Ledena jama na Lavtah (Lavte)	20 m	35 m
– Brezno pod Lavtami	/	/
– Ledena jama pri Pečani (Pečana)	4 m	6 m
– Snežno brezno pri Pečani (Pečana)	6 m	/
– Snežna razpoka na Ratitovcu	7 m	6 m
– Snežna jama	15 m	12 m
– Jama s tremi vhodi	30 m	7 m
– Snežno brezno na Ratitovcu	11 m	21 m

Loški jamarji pa smo v zadnjih letih našli, raziskali in registrirali naslednja brezna in naslednje jame:

	Dolžina	Globina
– Jama Kosmatulja (Kosmati vrh)	74 m	26 m
– Brezno na Kamrici (Kosmati vrh)	81 m	81 m
– Brezno Jelenček (Kosmati vrh)	45 m	22 m
– Jama pod žičnico (Gladki vrh)	30 m	13 m
– Brezno pod žičnico (Gladki vrh)	7 m	11 m
– Polhovo brezno (Klom)	13 m	30 m
– Klomsko brezno (Klom)	499 m	384 m
– Jama Kela (Zgornji Jirn)	640 m	277 m

Na območju Ratitovca je nedvomno še veliko neodkritih jam in brezen. Možnost, da gora skriva v svojih nedrjih še večja speleološka presenečenja, jamarje močno vznemirja. V naslednjih letih zato lahko pričakujemo nove raziskave in nova presenetljiva odkritja.

Lega, položaj in ime brezna

Brezno leži severozahodno od Kosmatega vrha, na nadmorski višini okrog 1500 m (slika 1). Po karti je oddaljeno od Kosmatega vrha približno 750 m. Poimeovali smo ga po planini Klom, na kateri se nahaja.

Lega Brezna na Klomu (slika 1)

Opis brezna

Vhod v brezno (slika 2) je v ne kaj preveč obetajočem podoru. Že takoj na vходу je okoli 30 m globoko brezno, ki se konča z manjšo ožino. Za njo se brezno cepi v dva dela. Če se spustimo naravnost navzdol, se brezno konča slepo. Treba je torej nekaj korakov v desno, da se lahko spustimo do naslednjega sidrišča in preko 35 m globokega brezna dosežemo podorno dvorano, ki se nadaljuje z manjšim labirintom (meandrom). Tu se stlačimo v razpoko. Po 2–3 m se ožina malo razširi in ko se prerinemo skozi, čepimo na polici nad stometrskim breznom, ki se po treh stopnjah (23 m, 22 m, 65 m) konča z morečo ožino. Mogoče jo je preplezati, vendar nas

takoj čaka še ena. Končno pridemo pod strop velike podorne dvorane s 4 parnimi brezni. Dve brezni sta globoki po 40 m, dve pa lepih 100 m. Previdno se spustimo po polici, ki vodi med dvema breznom. Pridemo do križišča treh brezni: v smeri prihoda je 40-metrsko brezno, pogled na levo po ilovnati drči nam pokaže 100-metrsko brezno in pogled med tema dvema nam seže do roba, ki ga moramo prosto preplezati, da pridemo do pravega 100-metrskega brezna. Po njem dosežemo globino 310 m. Brezno se nadaljuje v odkopani ožini skozi manjšo podorno dvoranico do 19-metrskega brezna. Na dnu brezna nas čaka meander. Preplezamo 4-metrsko stopnjo, čeznjo pa se spustimo 10 m globoko v večjo dvorano, ki se nadaljuje v 40-metrsko brezno. Ko se spustimo okrog 30 m, izbiramo med levim in desnim breznom – obe nas pripeljeta na globino 384 m.

Biološke raziskave v breznu

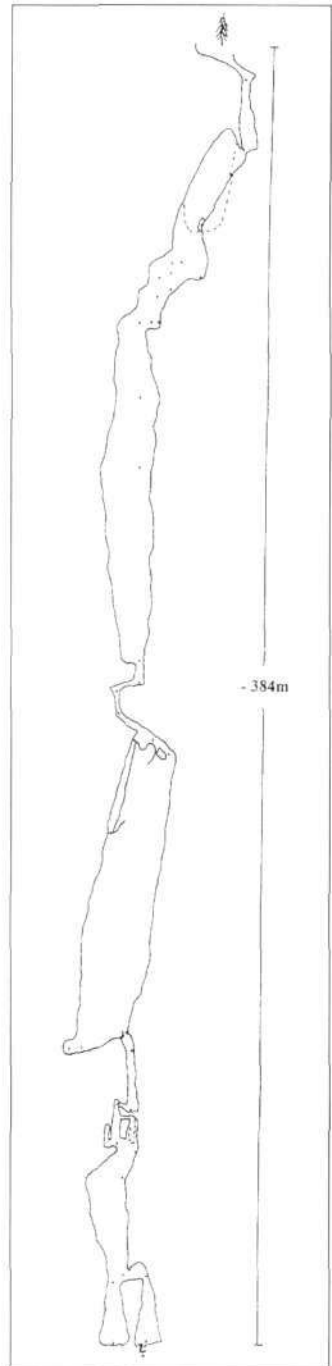
V zahtevnem breznu je le malo položnih mest, kjer je bilo mogoče nastaviti vabe z gnijočim mesom.

Zamuden transport pasti v brezno, njihovo nastavljanje, pobiranje in prenos ulova na površje ob zaključku raziskav so z veliko dobre volje in potrpežljivosti opravili Peter Jeram, Marko Zakrajšek in Walter Zakrajšek.

Enoletna raziskava (od maja 1997 do maja 1998) je potrdila, da v breznu živita dva tipična predstavnika slepe endemične favne hroščev tega območja:

– **slepi jamski mrbar iz rodu *Oryotus* (*Oryotus micklitzii micklitzii*)**

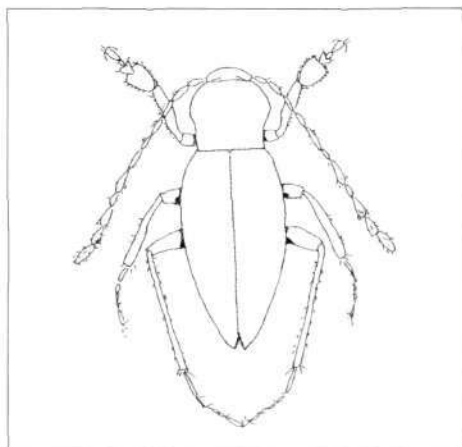
Rod *Oryotus* je slovenski endemit. Dosedaj so bile opisane tri vrste. *Oryotus radubensis* živi v jamah na Raduhi (Savinjske alpe). *Oryotus schmidti* je prebivalec Notranjske in Krasa. Tipična oblika *Oryotus schmidti schmidti* živi v jamah Nanosa in Trnovskega gozda, podvrsta *Oryotus schmidti subdentatus* pa v jami Dimnice pri Markovščini. Vrsta *Oryotus micklitzii* naseljuje Julijske Alpe in njihovo predgorje. Podvrsta *Oryotus micklitzii indentatus* je znana iz Jame pri Molidniku (Matajur) in iz snežnic na Kaninu. Tipična oblika *Oryotus micklitzii micklitzii* živi v mrzlih jamah in snežnicah Jelovice, Ratitovca in Soriške planine. Našli so jo tudi v jamah in breznih

Brezno na Klotu (Walter in Marko Zakrajšek, 1997; slika 2)

Mežakle, Pokljuke in Pršivca. Ta drobna, do 2,5 mm velika, slepa vrsta (slika 3) je v breznu pogosta.

– **ravasinijev slepi krešič (*Anophtalmus ravasinii soriscensis*)**

Slepi jamski mrbar *Oryotus micklitzii* (naravna velikost: 2,5 mm; slika 3)

Na Soriški planini (po njej je tudi poimenovana) in Ratitovcu je močno razširjena posebna podvrsta tega slepega krešiča (o njej smo že pisali v prejšnji številki Loških razgledov), zato je njena najdba v Klomskem breznu pričakovana.

Verjetno v breznu živijo tudi drugi predstavniki podzemelske favne hroščev, ki so znani iz drugih jam in brezen v okolici (*Antisphodrus schreibersi*, *Anophtalmus hesnicensis frater*, *Troglobryncbus anophtalmus*, *Aphobius milleri*), kar pa bi lahko potrdili samo z raziskavami skozi daljše časovno obdobje.

Literatura

- Zakrajšek, M., 1997: Zapisnik terenskih ogledov – Klomsko brezno (DRP Škofja Loka).
 Zakrajšek, M., 1997: Zapisnik terenskih ogledov – Jelenček (DRP Škofja Loka).
 Jeram, P., 1996: Zapisnik terenskih ogledov – Brezno na Kamnici (DRP Škofja Loka).
 Primožič, S., 1995: Zapisnik terenskih ogledov – Jama pod žičnico (DRP Škofja Loka).
 Zakrajšek, M., 1995: Zapisnik terenskih ogledov – Brezno pod žičnico (DRP Škofja Loka).
 Zakrajšek, M., 1996: Zapisnik terenskih ogledov – Kosmatulja (DRP Škofja Loka).
 Primožič, S., 1997: Zapisnik terenskih ogledov – Polhovo brezno (DRP Škofja Loka).
 Šušteršič, F., 1995: Delovni seznam jam severne Slovenije. *Naše jame*, 37: 98–152.
 Vodniki po loškem ozemlju. *Ratitovec*. Škofja Loka, 1978.
 Kataster jam JZS, 1996.

ZUSAMMENFASSUNG

Die Höhle von Klom

Im Kalkstein des Berges Ratitovec sind einige größere und tiefe Höhlen entstanden. Manchem Bergbesucher sind die fast 150 m tiefe Höhle Grintloh und die Höhle im Berg Gladški vrh über Pečana bekannt, in der noch im 19. Jahrhundert Eisenerz (Bohnerz) für den Bedarf der Stahlarbeiter in Železniki gewonnen wurde. Andere speläologische Objekte sind vor allem den Jägern, Hirten und Forstarbeitern bekannt. In der Vergangenheit dienten die Höhlen auf Pecana den Hirten insbesondere als Eis-, Schnee- und Wasserquelle in den Sommermonaten. Unter mehr als 50 neuen Höhlen, die die Mitglieder des Vereins für die Erforschung des Untergrunds aus Škofja Loka seit 1993 in der Umgebung von Železniki, Žiri und Škofja Loka erforscht haben, ragen besonders die Funde vom Berg Ratitovec hervor. Hier hat man 8 neue Höhlen gefunden.

erforscht und registriert. Man muss vor allem die 640 m lange und 277 m tiefe Höhle Kela auf Zgornji Jirn und die Höhle im Berg Klom, die mit ihrer 384 m Tiefe die bei weitem tiefste Höhle dieses Gebietes ist, erwähnen. Die anspruchsvollen Forschungsarbeiten und Messungen in der Höhle haben Walter, Marko und Meta Zakrajšek, Peter Jeram, Iris Todorovič, Simon Primožič, Gašper Bogataj und Klemen Vidic verrichtet.

Die einjährigen biologischen Forschungen in der Höhle haben den Besatz von zwei typischen Vertretern der blinden endemischen Käferfauna bekräftigt. In der Höhle von Klom leben der blinde Höhlenaaskäfer *Oryotus micklitzi micklitzi* (bekannt aus den kalten Höhlen und Schneewasser auf der Hochebene Jelovica, Soriška planina und im Berg Ratitovec) und der blinde Langkäfer *Anophthalmus ravasiniit soriscensis* (eine besondere Unterart, bekannt aus den Höhlen von Soriška planina und Ratitovec).